

Socialdepartementet

En uppväxt fri från våld – en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) (Dnr S2023/00244)

Länsstyrelsen i Jönköpings län (i det fortsatta ”länsstyrelsen”) yttrar sig över En uppväxt fri från våld – en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70).

Inledning

Utredningen har på ett gediget sätt gett förslag till en ny strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn med helhetssyn och systematik för samhällets gemensamma arbete för barns rätt till en uppväxt fri från våld. Länsstyrelsen ser att utredningen innehåller genomarbetade förslag för en tydlig struktur, samordning och organisering för att möjliggöra att strategins uppsatta mål och föreslagna åtgärder genomförs. Länsstyrelsen ser det även som positivt att flera av utredningens förslag svarar mot FN:s barnrättskommittés senaste rekommendationer till Sverige. Området våld mot barn är flerdimensionellt och komplext därav finns det ett stort behov av att lyfta sektoriella, professionella och vetenskapliga tvärperspektiv.

Länsstyrelsen instämmer i den samlade problembilden av området våld mot barn och i ansatsen att strategin ska omfatta barns alla livsmiljöer, arenor och situationer där våld förekommer. Utredningens ambition att rättighetsperspektivet i allmänhet och barnkonventionslagen i synnerhet ska vara strategins utgångspunkt ser Länsstyrelsen som viktig att fullfölja, i syfte att åstadkomma konkreta resultat för strategins målgrupper.

Länsstyrelsen ser att utredningen tydligt lyfter fram kunskap och erfarenheter från strategiarbetet med mäns våld mot kvinnor och att utredningen följt dess målstruktur.

Länsstyrelsen tillstryker utredningens huvudsakliga förslag och innehåll med följande synpunkter.

Synpunkter på utredningens förslag

Länsstyrelsen kommer att lämna synpunkter inom kapitel 14–16 och dessa synpunkter redovisas i kronologisk ordning.

14.1 – 14.3 Strategins övergripande synpunkter, strategins mål och hur målen ska nås

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag.

14.4.4 Överblick över utredningens strukturella förslag

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen instämmer i den modell som utredningen presenterar avseende övergripande ansvar och roller där Folkhälsomyndigheten, vissa statliga myndigheter, Länsstyrelserna och Sveriges kommuner pekas ut som centrala aktörer tillsammans med regering och riksdag.

Länsstyrelsen vill påtala att regionerna saknas som en viktig aktör i strategiarbetet och som rimligtvis behöver vara inkluderad i utredningens modell och förslag på organisering för att säkerställa det tvärsektoriella perspektivet. Länsstyrelsen efterfrågar också en mer ingående analys kring regionernas ansvar och roll i arbetet gällande direkta insatser för barn och strategiskt arbete för att genomförandet av strategins mål regionalt.

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen instämmer i att det är av avgörande betydelse att en myndighet utses för att ha det samordnande och stödjande uppdraget för att strategiarbetet ska leda till en funktionell samordning och styrning och ett önskat resultat. Utredningens förslag innebär en tydlig kvalitets- och ambitionshöjning för arbetet att förebygga och bekämpa våld mot barn. Oavsett vilken myndighet som tilldelas detta uppdrag så kommer det att innebära att myndigheten behöver utöka kompetensområden i ett flertal sakfrågor, ökade personalresurser och ett arbete med intern organisering för att kunna möta utredningens förslag.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag om att Folkhälsomyndigheten kan bära uppdraget och rollen av att vara en samordnande myndighet. Länsstyrelsens bedömning är att Folkhälsomyndigheten kommer kunna bidra

med perspektiv och kompetens för uppdraget till exempel kunskap om risk- och skyddsfaktorer, folkhälsa och främjande/förebyggande perspektiv.

Utredningen skriver att Folkhälsomyndighetens uppdrag bland annat innebär att de ska följa kunskapsläget inom strategins områden. Detta är ett stort åtagande och Länsstyrelsen vill påtala vikten av att Folkhälsomyndigheten säkerställer att uppdraget har den breda och tvärsektoriella sakkunskap som uppdraget kräver inkluderat en gedigen kunskap av sakområdet våld, barnkonventionslagen, inkluderat att arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv, och brottförebyggande arbete. Det är angeläget att Folkhälsomyndigheten tillförsäkrar att denna kompetens tillhandahålls och rekryteras i den inledande uppbyggnaden av strategiarbetet.

Folkhälsomyndigheten bör också på ett aktivt sätt tillvarata kunskap, kompetens och erfarenhet hos de aktörer som sedan tidigare har nationella uppdrag inom våldsområdet och barnrätt. Här vill vi särskilt återkomma till utredningens ambition att strategins utgångspunkt ska vara baserad i rättighetsperspektiv och barnkonventionslagen. I och med att barnkonventionen är lag så är det av vikt att barnrättsperspektivet genomsyrar allt arbete med strategin och att stärka exempelvis Barnombudsmannens roll i planering, utförande och uppföljning av insatser inom ramen för arbetet med strategin är av betydelse.

14.6.1 Aktörer som särskilt behöver bidra i strategiarbetet

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Utredningen har lämnat förslag på ett antal nationella myndigheter som bör ges ett särskilt uppdrag att bidra till det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål. Länsstyrelsen instämmer i dessa förslag men saknar myndigheterna MR-institutet och Internetstiftelsen. MR-institutet bör vara med då strategins utgångspunkt ska vara baserad i ett rättighetsperspektiv och Internetstiftelsen då det är en viktig aktör tillsammans med Statens medieråd i strategins fokus på digitalt våld mot barn och unga.

Utifrån Länsstyrelsens erfarenhet inom uppdraget mäns våld mot kvinnor så ser Länsstyrelsen att uppdraget till skola och fritidssektor skulle kunna förtydligas och på ett mer konkret sätt ingå och spela en roll i det förebyggande och främjande arbete. Detta mot bakgrund av Länsstyrelsens erfarenhet inom uppdraget mäns våld mot kvinnor där detta varit en faktor som tydligt varit begränsande i relation till utveckling och implementering av det våldsförebyggande arbetet. Det har till exempel saknats uppdrag till Skolverket inom det våldspreventiva arbetet.

Länsstyrelsen kan se risker med överlappande uppdrag i det inledande skedet av strategiarbetet och önskar lyfta vikten av Folkhälsomyndigheten genomför en tidig målmedveten organisering med de mest centrala myndigheterna som har grunduppdrag inom våldsområdet (se 7.3.1.) tillsammans med Barnombudsmannen för att tillförsäkra barnrättskompetensen. Det handlar om att tidigt forma en sammanhållen organisering för att förtydliga roller och processer. Det finns flera områden där uppdragen kommer att vara överlappande till exempel inom uppdraget mäns våld mot kvinnor där uppdrag kring våldsförebyggande arbete med barn och unga eller skyddat boende för våldsutsatta vuxna med barn. Länsstyrelsen anser att det kan vara av stor betydelse att tidigt etablera samverkan för att strategiarbetet ska bli effektivt och minska risken för otydlighet gentemot övriga inblandade aktörer.

14.7 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens sammanfattande bedömning kring vilken roll Länsstyrelserna kan föreslås ha i införandet av den nationella strategin. Utredningen har skrivit fram en tydlig ansats och underlag kring Länsstyrelsens roll och uppdrag vilket till exempel saknas i tidigare införande av strategiarbete för mäns våld mot kvinnor.

Utifrån egen kännedom och redan etablerat arbete inom en rad områden som har koppling till våld mot barn har Länsstyrelserna stora möjligheter att genomföra ändamålsenligt arbete på lokal och regional nivå inklusive ett sektorsövergripande arbete för att stödja strategins inriktning i form av mål, förslag och insatser. Länsstyrelsen bedömer att det skulle vara ändamålsenligt att ytterligare utveckla uppdraget och arbetssätt för att matcha de regionala och lokala behov som kommer med utredningens förslag. Till exempel påtalade Statskontoret i en utvärdering av uppdraget mäns våld mot kvinnor (2020) att Länsstyrelserna har en hög produktionstakt av utbildningar och spridning av kunskap men att den inte får en effektiv verkan på lokal nivå i ett förändrat arbetssätt.

Då utredningen menar att Folkhälsomyndigheten ska vara en stödjande funktion och stödja utvecklingsarbete på lokal och regional nivå så menar Länsstyrelsen att det finns ett behov av att förtydliga rollerna mellan Folkhälsomyndigheten och Länsstyrelsen för att undvika ineffektivitet och överlappande arbete. Det som utredningen framhåller är att Länsstyrelsen ska ges i uppdrag att vara en kompletterande länk i det regionala arbetet. Länsstyrelsens erfarenhet säger att Folkhälsomyndigheten som samordnande myndighet kan ha stort utbyte och använda Länsstyrelsens kunskap och kanaler för att ytterligare stärka arbetet med strategin.

14.7.3 Om uppdraget och hur det bör regleras

Länsstyrelsen bestrider förslaget om sektorsövergripande strategier och handlingsplaner samt förslag om tillägg till förordning mäns våld mot kvinnor och vill lämna följande synpunkter.

Länsstyrelsen har en lång erfarenhet av arbete med regionala strategier inklusive det strategiarbete som regleras i förordningen för uppdraget mäns våld mot kvinnor. Länsstyrelsens bedömning är att detta arbetssätt inte ska regleras utan att Länsstyrelserna själva ska få bedöma vad som är den bästa regionala praktiken för länets lokala och regionala arbete. Arbetet bör tillåtas utgå från de regionala och lokala förutsättningar som finns vilket också utredningen lyfter som en grundläggande förutsättning i arbetet (s.708). Länsstyrelsens bedömning är att regionala strategiarbeten är resurskrävande med flera delar som förankring, delaktighet och implementering. Strategiarbete kan också leda till att viktiga åtgärder och insatser fördröjs och att effekten inte uppnås som förväntas i förhållande till den omfattande arbetsinsats som genomförs i det regionala strategiarbetet. Länsstyrelsen menar att insatser och åtgärder är det centrala delen av arbetet och att Länsstyrelsen där kan få en mer funktionell roll med stöd, samordning och kunskapsutveckling.

En annan aspekt på ett regionalt strategiarbete är att det riskerar att bli nedgraderat av länets kommuner i relation till den stora ambitionshöjning som förslaget om kommunala lägesbilder och handlingsplaner innebär, (se 14.8 om *kommunala lägesbilder*). Förslagsvis kan Länsstyrelsens resurser i stället användas mer funktionellt i detta arbete exempelvis genom att sammanställa regionala lägesrapporter, samordning för erfarenhetsutbyte, ett praktiktäna stöd, sprida nationellt stödmaterial med mera. Detta kan jämföras med det särskilda uppdrag som Länsstyrelsen fått för stötta implementeringen av kommunernas lagstadgade arbete inom det brottsförebyggande arbetet. I det brottsförebyggande uppdraget har Länsstyrelsen sett stora behov hos kommunerna att få stöttning i hantverket kring att ta fram lägesbilder och analyser, att få ett konkret och praktiktäna stöd.

När det gäller förslaget om att göra ett tillägg till förordningen mäns våld mot kvinnor så anser Länsstyrelsen att en ny egen förordning är det bästa valet. Länsstyrelsen ser en risk i att arbetet inom mäns våld mot kvinnor får en annan betydelse alternativt att våld mot barn införlivas i en struktur för jämställdhetsarbetet vilket skulle kunna utgöra hinder i arbetet. Detta motsätter inte att förordningarna har en likartad struktur och att en samordning av uppdragen genomförs eller att jämställdhetsperspektivet lyfts i uppdraget som ett av flera perspektiv i arbetet mot våld mot barn.

Utredningen påtalar vikten av integrering med Länsstyrelsens föräldrastödsuppdrag. Utifrån nuvarande uppdrag har Länsstyrelsen inte möjlighet att arbeta med universellt föräldraskapsstöd då uppdraget begränsats till utsatta områden i Sverige med en brottsförebyggande ansats. Därför vill

Länsstyrelsen framföra att det bör göras en översyn om nuvarande uppdrag är ändamålsenligt i relation till utredningens förslag om föräldraskapsstöd.

14.8 Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen ser det som positivt att utredningen lyft fram organisering och strukturer för hur kommunerna ska genomföra sitt arbete, särskilt viktigt att frågan lyfts till kommunövergripande nivå då den annars riskerar att hamna mellan stolarna eller på en förvaltning till exempel socialnämnden.

Länsstyrelsen har värdefull erfarenhet kring detta då uppdraget mäns våld mot kvinnor inte fick denna tydliga styrning med en kommunövergripande ansats. Detta har utmynnat i att arbetet med mäns våld mot kvinnor inte haft en självklar organisering vilket resulterat i varierande arbetssätt och otydlighet i ansvarsfördelning i länets kommuner.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget som helhet är en ambitionshöjning och därav är det högst relevant att noggrant analysera mottagarkapacitet och kvalitet utifrån resurser och kompetens hos kommunerna. Länsstyrelsen vill lyfta fram att det krävs tid och kompetens för att kunna tolka ett material och göra orsaksanalyser när lägesbilder ska tas fram.

Vi kan därför se en risk med att detta förslag inte kommer att matcha kommunernas kompetens och kapacitet särskilt för den mindre kommunen där resurserna och kompetensen inte kan bäras upp av den marginella resurs som tilldelas i eventuella utvecklingsmedel. Länsstyrelsen kan se att de mindre kommunerna behöver ges bättre förutsättningar för att kunna säkra kapacitet och kompetens för regionala lägesbilder. Förslagsvis skulle till exempel varje kommun tilldelas utvecklingsmedel med ett likvärdigt grundbelopp i kombination med ett belopp som ges i relation till kommunens invånarantal.

Länsstyrelsen instämmer i att kommunerna bör få nationella metodstöd i arbetet med regionala lägesbilder och analyser. Länsstyrelsens erfarenhet är också att nationella- och statistik bärande myndigheter kan bidra med värdefull kunskap och regionala mätningar av hög kvalitet för att stärka och höja kvalitén när det gäller kommunernas regionala lägesbilder.

15. Prioriterade insatser och åtgärder

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till de skrivningar och resonemang som utredningen gör kring prioriterade insatser och åtgärder till exempel att insatserna har skiftande karaktär och tidsaspekter, flexibilitet i när nya behov

framkommer och att regeringen var tredje år ska ta fram en uppdaterad handlingsplan. Länstyrelsen kommer nedan att lämna synpunkter några insatsområden.

15.1.1 Förstärkt fokus på förebyggande och främjande arbete

Länstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter

Länstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att vissa delar av våld mot barn riskerar att osynliggöras och kräver ett aktivt förhållningssätt för att integrera och lyfta upp olika arenor och aspekter av våld. Länstyrelsen vill särskilt lyfta utredningens bedömning att skyldighetsbärarnas¹ ansvar i förhållande till barnkonventionslagen riskerar att hamna i skymundan och vill därför särskilt lyfta vikten av kompetenshöjning för olika samhällsaktörer utifrån förståelsen av komplexiteten i barns utsatthet för våld, exempelvis på nätet. Det komplexa kan exempelvis handla om att barnet utsätts för våld på sociala medier under skoltid, vilket inte bara får konsekvenser i den digitala världen där barnet befinner sig, utan även i den fysiska miljön på skolan.

Sociala medieplattformar ägs av privata aktörer, som i sig inte är formella skyldighetsbärare av barnkonventionslagen. Därför är det, precis som utredningen beskriver på s. 776, av stor vikt att näringslivet engageras i arbetet för att motverka våld mot barn. Barnkonventionslagen statuerar att alla barn ska skyddas från våld och sexuell exploatering, men många av fallen faller mellan stolarna när det gäller utsatthet på nätet.

15.1.4 Insatserna till barn och vuxna som utövare eller riskerar att utöva våld mot barn ska stärkas.

Länstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter

Länstyrelsen vill framföra att förändringsarbete med våldsutövare är ett relativt nytt område för kommuner, landsting och regioner att arbeta med. Organisering av verksamheterna och metoderna för förändringsarbetet med våldsutövare skiljer sig ofta åt och har ofta haft en direkt koppling till våld i nära relationer. Enligt Sveriges kommuner och Regioner (2017) visar kunskap och forskning om vilken typ av beteendeförändrande insats som har starkast vetenskapligt stöd inte alltid ger entydiga svar, vilket gör att det är en utmaning att arbeta kunskapsbaserat och att utveckla en evidensbaserad praktik inom

¹ *Principen om myndigheten som ansvarsbärare. Myndigheten (vilket kan innebära regeringen, en statlig myndighet, en region eller kommun, och så vidare) har ett ansvar för att avhjälpa och förebygga ojämlikheter mellan personer och grupper (Metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt, 2016)*

fältet. I verksamheter kan det finnas stor erfarenhet och kunskap av att arbeta professionellt med en insats, medan forskningsstödet kring samma insats kan vara svagt.

Länsstyrelsen noterar att utredningen genomgående har relativt enkla resonemang kring våldsutövare som begrepp och beskrivning av orsak till våld. På ett flertal ställen skrivs endast psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser i resonemang kring orsak till att våld utövas mot barn. Länsstyrelsen vill framhålla att strategiarbetet kommer att kräva en mer fördjupad kunskap med tvärvetenskapligt perspektiv. Det är viktigt att uppdragen som ges inom ramen för detta insatsområde utgår från kunskap och forskning för att säkerställa att insatserna som genomförs är av god kvalitet.

Det är även viktigt att strategiarbetet förstår komplexiteten gällande barn som våldsutövare ur ett barnrättsperspektiv. Vi kan inte bortse från att barn som utövar våld har ansvar för sin våldsverkan, men utifrån ett barnrättsperspektiv så är det viktigt att understryka skyldighetsbärares ansvar för att barnet utövar våld. Skyldighetsbärare har exempelvis ansvar för att beakta stöd- och behandlingsbehov som kan förhindra att barn utövar våld mot andra barn. Arbetet bör därför beakta att barn som utövar våld utifrån den kontext de befinner sig i och vad symtomet av våldsverkande i ung ålder står för.

Länsstyrelsen välkomnar uppdraget till Socialstyrelsen om att kartlägga tillgången till och omfattning av anpassade metoder och kunskapsstöd. Samtidigt så ser Länsstyrelsen en risk i att uppdraget till Socialstyrelsen inte kommer att innefatta den bredd som krävs utifrån att strategin omfattar våld som sker på barns alla livsarenor.

15.3.2 Barn delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Att utgå från ett barnrättsperspektiv innebär inte endast att ta hänsyn till det juridiska perspektivet på barnets rättigheter, utan kunskapshöjning och insatser behöver även ske inom det etiska och pedagogiska perspektivet. Det handlar om att inkludera barnsyn och etiska ställningstagandena där barnets rättigheter ska beaktas. Detta blir viktigt att följa upp hos ansvarig myndighet och här krävs samverkan med bland annat akademi och Barnombudsmannen. Det är viktigt att skyldighetsbärare förstår den komplexitet som beskrivs på s. 700 – att artiklarna i barnkonventionslagen både är ombesörjande och deltagande och att detta sätter krav på skyldighetsbärare att förstå när barnet behöver ombesörjas och när det behöver få sin röst hörd och bli lyssnad på. Det är även viktigt att skyldighetsbärare får kunskapshöjning i hur ens egen barnsyn påverkar barnets möjlighet att vara delaktig. Betänkandet understryker i kapitel

15 (s. 821) *vikten av att barn ges möjlighet till delaktighet i så hög grad som möjligt...*”. Att göra barnet delaktigt i alla ärenden som berör dem, att lyssna på barn, är en av barnkonventionslagens grundpelare (artikel 12). Skyldighetsbärares barnsyn spelar en stor roll i hur delaktigt man väljer att göra barnet i en given situation, därför föreslår Länsstyrelsen att kunskapshöjning gällande det etiska perspektivet på barnkonventionslagen (barnsyn) inkluderas som en åtgärd av de andra åtgärder som nämns på s. 822–826.

15.4.2: Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag med följande synpunkter.

Länsstyrelsen understryker att FN:s barnrättskommitté (2023) rekommenderar att Sverige tillhandahåller specialiserade domare och åklagare för barn.

16.4.2 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Länsstyrelsen instämmer delvis i utredningens förslag men önskar tillföra följande synpunkter.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget om att Länsstyrelserna ska tilldelas ett särskilt ansvar att stödja det lokala och regionala arbetet för att uppnå strategins mål. Länsstyrelsen instämmer också i att det finns delar i strategiarbetet som redan idag tangerar och ingår i flertal uppdrag. Länsstyrelsens bedömning är dock att ett resurstillskott för uppdraget på 21 miljoner är ett för lågt anslag och i stället bör finansieringen ligga i linje med finansiering av Länsstyrelsens uppdrag inom ANDTS² samordningen som idag är 33,5 miljoner. Detta möjliggör tillsättning av en nationell samordnare av Länsstyrelsens uppdrag vilket gör att Länsstyrelserna kan tillförsäkras ett mer effektivt och samordnat arbete samt att Länsstyrelserna kan representeras på nationell nivå i samverkan med nationella myndigheter.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen ser det som positivt att utredningen tar hänsyn till barnrättskommitténs rekommendationer vad gäller allmänna åtgärder för barnkonventionslagens genomförande gällande samordning, datainsamling, resursfördelning, barns rätt och företagssektorn, samt flera av de 42 sakartiklarna i barnkonventionen som är svensk lag sen 1 januari 2020.

² Alkohol, narkotika, doping, tobak- och nikotinprodukter och spel om pengar

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Jonsson med utvecklingsledare mäns våld mot kvinnor Anna Alm-Mårtensson som föredragande. I den slutliga handläggningen har enhetschef Nina Lindgren deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Referenser

FN-kommittén för barnets rättigheter (2023). *Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport*.
https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/crc_c_swe_co_6-7_51663_svensk-version-final.pdf

Länsstyrelserna (2016). *Metodstöd för mänskliga rättigheter*. Stockholm: Länsstyrelsen i Dalarna. <https://www.mr-webben.se/wp-content/uploads/Manskliga-rattigheter-metodstod-for-rattighetsbaserat-arbetssatt.pdf> (2023-06-13)

Norén, Jenny & Eriksson, Maria (2017). *Förändringsarbete med våldsutövande män: strategier för kvalitetsutveckling*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. (<https://skr.se/download/18.5627773817e39e979ef38a79/1642166982537/7585-594-3.pdf>) (2023-05-31)

Statskontoret (2021). *Mäns våld mot kvinnor - en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*.
<https://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/publikationer-2021/mans-vald-mot-kvinnor--en-analys-av-myndigheternas-arbete-med-den-nationella-strategin/>